

Оксана Марченко

**“ПОВІСТЬ ВРЕМ’ЯНИХ ЛІТ”
У СУЧАСНІЙ ВИДАВНИЧІЙ КУЛЬТУРІ**

Кожен, хто цікавиться національною історією і відтворенням її у слові, знає найдавнішу пам’ятку літератури “Повість врем’яних літ”, яка є не лише джерелом історії Київської Русі, а й видатним літературним твором. Досить багато видань “Повісті...” зберігаються в Історичній бібліотеці. Тож ознайомимося з найбільш вагомими і неординарними з них, які вийшли друком у другій половині ХХ–ХХІ ст.

Мабуть, усім науковцям добре відоме академічне видання 1950 р. [1]. Переклад тексту сучасною російською мовою був здійснений Дмитром Сергійовичем Ліхачовим у співавторстві з Борисом Олександровичем Романовим. Книга складається з двох частин. У першій частині вміщений оригінальний текст літопису із збереженням всіх ілюстрацій і текст у сучасному викладі. У другій частині видання наведені оглядова стаття академіка Д. С. Ліхачова і різні додаткові матеріали (покажчики, списки, таблиці, карти тощо). До слова, 1996 р. книга була перевидана видавництвом “Наука” у серії “Литературные памятники” до 90-річчя академіка Д. С. Ліхачова з вдячністю за його винятковий внесок у справу становлення та розвитку серії [2].

У 1980 р. першу спробу переповісти для дітей “Повість минулих літ” українською мовою здійснив Віктор Близнець [3]. Розкішно виданий у 1982 р. “Веселкою” переказ В. Близнеця виконав своє завдання і призначення, був справді культурною подією. Але треба відверто сказати, що перекладач лише коригував себе оригіналом, а в основному переповідав за російським перекладом, вдавався до широких пропусків. Також доцільно згадати Леоніда Єфремовича Махновця, який отримав Шевченківську премію за підготовку і випуск видання “Літопис руський” [4]. Та тільки у 1990 р. завдяки сумлінній праці упорядника і перекладача Василя Васильовича Яременка читачі “Повісті врем’яних літ” змогли прочитати її українською мовою [5]. Окремо слід сказати про ілюстрації до видання. Їх автор,

Георгій Вячеславович Якутович, київський художник-графік, автор багатьох книжкових ілюстрацій, намагався через них якнайповніше розкрити образи літературних творів. Саме за ілюстрації до “Повісті врем’яних літ” митець отримав Національну премію України імені Тараса Шевченка.

У 2003 р. побачило світ видання “Повісті...” у серії “Гарвардська бібліотека давнього українського письменства” підготоване американським славістом Доналдом Островські [6]. Переклад був здійснений з мікрофільмів, надісланих ще з радянських книгосховищ. У трьох томах видання міститься повний набірний текст до статті 1110 р. Перший том відкривається коротким вступом, далі йде передмова О. Пріцака, а потім ґрунтовна стаття самого Островські, у якій викладено принципи реконструкції ПВЛ та погляди вченого на завдання і методи викладу текстів. Другий том включає в себе переклад англійських текстів першого тому українською мовою. Набірний текст третього тому супроводжується факсимільним відтворенням окремих аркушів використаних рукописів.

Нещодавно, в 2012 р. у Санкт-Петербурзькому видавництві “Вита Нова” вийшло друком ще одне неординарне видання “Повісті...” [7]. У книзі представлений переклад найбільш раннього з відомих текстів, виконаний Дмитром Сергійовичем Ліхачовим, доповнений записами за 1111–1117 рр. з Іпатіївського літопису. Спеціально для цього видання робоча група з літературознавців, істориків і лінгвістів підготувала коментарі. Також були включені статті про історію вивчення “Повісті...”, про лінгвістичні особливості давньоруського тексту, а також про найдавнішу геральдику Русі.

Видання проілюстровано роботами видатного графіка, народного художника Росії Мюда Мечева. Створений у середині 1980-х рр. цикл, публікується тут уперше. Ілюстрації М. Мечева – яскрава інтерпретація історичного матеріалу з використанням пластичних елементів давньоруського мистецтва. Художник працював над ілюстраціями більше п’ятнадцяти років, перші варіанти робіт були видані у Фінляндії.

Цікаве це видання ще й тим, що, окрім тиражних, було видано сто нумерованих подарункових екземплярів з тристороннім

золотим обрізом, прикрашених гравюрами та екслібрисом, у палітурці з чорної шкіри, у подарунковому футлярі.

Перераховуючи видання “Повісті...” не можна залишити поза увагою і всесвітню мережу Інтернет. Тут можна знайти не тільки різноманітні тексти “Повісті...”, а й аудіокниги і навіть мультфільми, створені за цим твором.

“Повість врем’яних літ” була й залишається невичерпним джерелом творчості митців слова. Під її впливом були створені романи Семена Скляренка, Павла Загребельного, Олександра Олеса, історичні оповідання Наталени Королевої, Сергія Плачинди, Раїси Іванченко, Валерія Шевчука та багатьох інших.

Про неї написано безліч праць. І ще безліч буде написано. Вона невичерпна, бо невичерпне життя, про яке вона розповідає.

Отже, насамкінець зазначу, що неможливо проекспонувати чи навіть розповісти про всі книги, дотичні до нашої теми. Ознайомитися із ними можливо безпосередньо відвідавши Національну історичну бібліотеку України.

Примітки

1. Повесть временных лет. Ч. 1. Текст и перевод / Подгот. текста Д. С. Лихачева; пер. Д. С. Лихачев, Б. А. Романов; ред. В. П. Адриановой-Перетц. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1950. – 405 с.

2. Повесть временных лет / [Рос. акад. наук]; подгот. текста, пер., ст. и коммент. Д. С. Лихачева; ред. В. И. Адрианова-Перетц; [доп. М. Б. Свердлова]. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : Наука, 1996. – 667, [1] с.

3. Повесть минулих літ : Літопис / Переказ В. Близнеця, худож. Г. Якутович. – К. : Веселка, 1982. – 226 с. : іл.

4. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – XVI, 591 с.

5. Повесть врем’яних літ: літопис (за Іпатським списком) / Пер. з давньорус., післяслово, комент. В. В. Яременка. – К. : Рад. письменник, 1990. – 558 с.

6. Повесть временных літ : міжрядкове співставлення і парадосис = The Povest’ vremennykh let : An Interlinear cjlletion and Paradosis / Склав і відрегував Д. Островські, ред. Д.Д. Бірнбаум; Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту. – Гарвард, 2003. – (Гарвардська бібліотека давнього українського письменства; Т. X. – Ч. 1-3.).

7. Повесть временных лет / Пер. с древнерус. Д. С. Лихачева, О. В. Творогова; худож. М. Мечев. – СПб. : Вита Нова, 2012. – 512 с. : іл.